

БӨЛІМ: ҒЫЛЫМ

«Қаздың түрлері және оның емдік қасиеті»

ЖАРИЯЛАНДЫ
08.12.2018СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/46010/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Мазмұны

I. Кіріспе	3-4
II. Негізгі бөлім	5-6
I.Бөлім	
1.1 Қаздың түрлері.....	7-8
1.2 Емдік қасиеті.....	8- 9
1.3 Қаз өсіру.....	9-13
II.Бөлім	
1.1 Жалпы саны.....	14-15
Қаз май — пайдасы мен зияны.....	15-17
Қорытынды.....	18-22
Ұсыныс.....	23
Әдебиеттер тізімі.....	24

Кіріспе

Омыртқалы жануарлар ішіндегі ең үлкен топ-құстар. Бүкіл дүние жүзінде олардың 10-12 мың түрлерінің тіршілік етуіде кең таралғанын көрсетеді. Қазақстан территориясы да қанаттыларға өте бай. Онда құстардың 481 түрі мекендеп, күз айларындағы саны шамамен 18-20 миллионға жетеді. Міне, бұл қаншама байлық десеңші! Оларды қорғап, пайдалана білуге тиіспіз. Адам үшін қанаттылардың пайдасы өте зор. Бізде тіршілік ететін құстардың біразы аңшылық үшін ауланып, дәмді ет пен мамық қауырсын береді. Мәселен, қазір де Қазақстанда жылына 3,2 миллион құс аңшылардың олжасы болады. Олар-үйрек, қаз, қасқалдақ, балшықты су құстары. Жасыл желек біраз құстар егістік, бау-бақша, орман зиянкестері-на-секомдармен, кеміргішімен қоректеніп, ауыл шаруашылығына айтарлықтай пайдасын тигізеді. Құстардың эстетикалық мәні өз алдына бір төбе.

Соңғы жылдары құстардың тек Қазақстанда ғана емес бүкіл жер шарында кейбір түрлерінің саны азайып бара жатқаны байқалады. Сондықтан да ел-елде оларды қорғау шаралары жүзеге асуда. Сол сияқты қазірде біздің республикамызда да осындай жұмысты жүргізу кең қолға алынады. Саны күрт азайып кеткен аң құстардың шұғыл зерттеу арқылы келешектеу олардың таралған аймағы анықталып, сол жерлерде қорғау шаралары жүзеге асырылатын болады. Қазақстан ғалымдары осындай құстардың тізімін алып, табиғаттың «Қызыл кітабын» жасауға кірісті. Бұл тарауда республикамызда саны аз құстардың қай аудандарда таралғаны, биологиясы, мінез-қылық ерекшеліктері жан-жақты әңгімеленеді. Өйткені, бұл мәліметтердің оларды қорғау шараларын жүзеге асыру үшін үлкен мәні бар. Сол құстардың бірі-қаз. Қаз-үйрек тұқымдасына жататын. Қаздың жабайы түрлерінің салмағы 2 – 6 кг, дене түркі 60 – 100 см. Құрлығы не тайыз суды мекендейді. Суда жақсы жүзеді, сүңгиді. Балапан басатын кезде жұбымен жүреді, ұясын құрлыққа (шөптен, қынадан, мамықтан) салады. Әр ұяда 5-8 жұмыртқа болады, оны мекиені басады. Асыранды қаз жабайы сұр қаздан тараған. Асыранды қаздың түсі, ірілігі әр түрлі, мамығы көп болады, бұл оны суықтан қорғайды. Балапан қаз 265-350 күндігінде жұмыртқалай бастайды. Тұқымына, күтіп бағуына, ауа райына қарай 4-8 ай жұмыртқа салады. Қазды 5 – 6, кейде 8 жыл қолда ұстауға болады. 3 – 4 мекиенге 1 кежек қосады. Қазды әдетте 6 айлығында етке сояды. Қаз етінде 16% белок, 35% май болады. Қаз майы – үсікті емдеуде шипалы зат. Қаздың мамығы, қауырсыны өте пайдалы.

Қаздар туысы — үйректес тұқымдасының тармағына жататын құстар туысы. Қаздар туысының 10 түрі бар, Қазақстанда солардың жеті түрі Қаздардың жақын туысы қарашақаздан қараймыз, қара емес сары және қызыл тұмсығымен және аяғымен, сондай-ақ едәуір ұзын мойнымен ерекшеленеді. Аталығы мен аналығының реңі бірдей, алайда аналығының денесі аздап үлкен.

Негізгі бөлім

Қаздың түрлері

Қазақстанда сәуір және қыркүйек – қарашада ұшып өткенде кездеседі. Сансыз көп мөлшерде және аңшылық кәсіпке пайдаланатын ақ маңдайлы қазбен бірге жиі ұшырасатындықтан, мылтық оғына тап болады. Соңғы онжылдықта сиреп кеткені соншалық, ол Қазақстан Қызыл кітабына тіркелген.

Қаздардың мойын омыртқасының саны 21-ден аспайды. **Жыныстық диморфизм** қаздарда болмайды. Олар әсіресе тундрада көп болады. Қаздар көбінесе құрғаққа ұялап, құрғақта оттайды, су оларға сусындау, түлеу және кейде демалу үшін

ғана керек болады. Олар суда жақсы жүзе алады, бірақ сүңги алмайды. Қаздардың барлық түрлері 6—12 жұмыртқа салады да, балапандарын 25—28 күн басып шығарады, олар бір тәуліктен соң енесіне ере бастайды. Қаздардың еті өте құнды, мамығы да пайдалы.

Олардың барлық түрлері 40-тан асады, ал біздегі түрлері — 11. Бұлардың ішіндегі көп кездесетіні: — **сұр қаз**. Сонымен қатар бір жерде болып, бір жерде болмайтын түрлері: құртұмсық қаз, сұрала қаз, қазанқақтар (казаркалар). Қаздардың жиі кездесетін түрлері:

Австралия қазы (Cereopsinae) — денесінің ұзындығы 90 см, қанаты — 55 см ірі құс, Австралияда (Тасманияда, Австралияның оңтүстігінде, Викторияда) тіршілік етеді; балапанын 30 күн басып шығарады. Австралия қазы тек шөппен қоректенеді.

Тепкішекті қаздар (Plectropterinae) — көбінесе Африка мен Мадагаскарда кездеседі, бұлардың түрлері —16. Басқа жерге көндікпейді, қолға үйренгенімен көбейе алмайды.

Ақ қаз (Chen hyperboreus) — денесінің ұзындығы 86 см, қанаттары — 160 см. Ересектерінің түсі — ақ, жастарынікі — шұбар болады; кездесетін жерлері — Американың солтүстік-батысы мен шығысы; бұрынғы КСРО-да — Чаун түбегінен бастап Беринг бұғазына дейінгі жерлер. Ақ қаз көктемде өсімдік тамырымен, жазда шөппен, ал күзде тундрадағы өсетін түрліше жидектермен қоректенеді; сонымен қатар тұщы сулар мен теңіздегі түрліше майда жәндіктерді жейді. қолға тез үйренеді.

Нил қазы (Chenalopex aegypticus) — көбінесе Африканың, кейде Еуропаның оңтүстігінде тіршілік етеді;

Тауық қаз (Cereopsis novaehollandiae) — денесінің ұзындығы 90 см, қанаты — 55 см, еті дәмді;

Сұрала қаз (Anser anser) — бұл осы кездегі асыранды қаздардың ататегі. Мұның арқа жағы сұр-қоңырқай, ал бауыры сарғыш-сұр түсте болады. Денесінің ұзындығы 98 см, екі қанаты—170 см. Сұрала қаз құрлықта қоректеніп, сонда тіршілік етеді деуге болады. Олар өсімдіктердің бүршіктерін, жапырақтарын, тұқымдарын жейді, Сұрала қаздың жастары 5—6, ал егделері 14-ке дейін жұмыртқа тауып, балапанын 28 күн басып шығарады. Жастарының еті өте дәмді, мамығы асыранды қаздікінен де құнды болады.

Ақ қаз - қанаттарының ұшы - қара, реңі - таза ақ, орташа денелі (2-3 кг) қаз. Тұмсығы және аяқтары - қызыл. Басқа қаздардан айырмашылығы - күшті болғандығы, оны жалғыз өкіл ретінде көбінесе жеке туысқа бөледі. Бұрынғы уақытта саны өте көп болған және 2 жарты шардың да бүкіл тундралық зонасына қоныстанған. Ақ қаздар түлеу кезінде көп, кейде сансыз шоғырлар түзіп, орасан үлкен топқа жиналады. Бұл аңқау құстарды ұялау орындарында, түлеу кезінде және ұшып өткенде шексіз қырғандықтан, олардың саны ХVІІІ ғасырда - ақ апатты жағдайда төмендеп кетті. Ал қазір бүкіл Еуропа материгінде олар тек қана Врангель аралында ұялайды. Дегенмен Солтүстік Америка континентінде олар едәуір мөлшерде сақталып қалды. Қазақстанда маусымдық жылыстау кезінде анда — санда аз мөлшерде кездеседі.

Ақ бас қаз - басы ақ желкесінде екі қара жолағы бар ашық реңді, ортасы орташа денелі

(2-3 кг) қаз. Бауыры жерден жоғары көтеріледі. Басқа қаздардан тек қана реңі мен емес, өмір сүру дағдысымен де ерекшеленеді. Сондықтан кейде оны жеке *Eulabeia* туысына бөледі. Бұл басқалардай ерекше қаз деңгейінен 1000 м жоғары биік тау су қоймаларының жағасында орнығып, Орта Азияның тау жүйелерінде өмір сүреді. Уақытының көпшілігін құрлықта өткізеді. Қазақстанда Зайсаннан Нарынқұлға дейін тау немесе биік тау су қоймаларында анда – санда кездеседі, алайда біздің Республика шегінде оның ұялануы анықталған жоқ. Ақ маңдайлы қаз – сұр қазға ұқсас орташа денелі қаз. Ол тек қана дене мөлшерімен ерекшеленбейді. Оның тұмсығының айналасында үлкен ақ теңбіл бар, құрсағында әр алуан пішінді қара теңбілдер болғандықтан, оның жергілікті аңшылар «Шұбар құрсақ» деп атаған. Одан басқа халық арасында шағын денелі болғандықтан, ақ маңдай қарашақаз деп те аталады. Бұл қаздар Еуразия және Солтүстік Америка тундрасында ұялайды. Қыста оңтүстік ендікке ұшып кетеді. Қазақстанға көктемгі (ақпаннан мамыр бойы) және күзгі (қыркүйектен қазанның соңына дейін) маусымдардағы жылыстау кезінде кездеседі. Күзгі ұшып өту кезінде орасан көп жиналып, көлдерде ұзақ болады және солардың төңірегінен қорегін тауып жейді. Өсімдіктермен қоректенеді.

Қытайлық қаз— үй қаздары қолтұқымдарының ататектерінің бірі, ірі денелі (2,8-4,5 кило) қаз. Басқа тумаластан қара тұмсығы және қарама-қарсы түсті мойнымен ерекшеленеді. Мойнының алдыңғы жағы ашық түсті, сырт жағы қара сұр болғандықтан, ол ұзын мойынды болып көрінеді. Бұдан басқа бұл құс ұзақ сұңқылдай алады. Оны да көбінесе бір типті *Cignopsis* туысына бөледі.

Бұрынырақта бұл сирек кездесетін қаз Қазақстанның ең шығыс шегінде- Қара Ертіс және Зайсан көлінде ұялаған. Алайда соңғы онжылдықта көрсетілген орындарда ол туралы деректер болған жоқ. Ұялайтын мезгілде Қазақстанның шығыс бөлігіндегі суқоймалардан ғана жекелеген кездесулер байқалады. Бұл түр өте сирек кездесетіндіктен, Қазақстан қызыл кітабына тіркелген.

Сұр қаз— едәуір ұзын мойынды, басы кішкене және аяғының ұзындығы қалыпты, ірі денелі (2,5-4,4 кейде 6 кило шамасында) сұқр реңді қаз. Ол реңі бойынша үй қазына ұқсас. Үй қазы қолтұқымдарының көпшілігі осы түрден бастама алған. Денесінің үстіңгі жағы жонына қарай-сұрғылт қоңыр, белі күлгін сұр, құйрық үсті-ақ. Сұрғылт қоңыр қапталында ашық түсті көлденең жолақтар болады, төсінде және бауырының алдыңғы жағында қара теңбілдер бар. Тұмсығы – сарғыш, тұмсық ұшы – ақ, аяғы – ашық қызыл. Дауысы – ерекше қаңқыл. Қазақстанда қамыс және қоға қалың өскен барлық жарамды су қоймаларда қоныстанады. Құрлықта көп уақыт жұмсап, жеңіл қозғалады, оның үстіне жақсы жүзеді және сүңги алады. Өзі жиі қоректенетін жайылма шалғыннан қашық емес қиын қопаларда ұя салады. Қандай да болса көтеріңкі жерде орналасқан салындығы аналығы 3-9 күлгін немесе жасылдау реңкті ақшыл жұмыртқа туып, айға жуық жұмыртқаларды басады. Балапандарды аналық және аталық қаздар өргізеді. Балапандар 2 ай шамасында қанатына көтеріледі. Бұл мезгілде аталық пен аналық

кезектесіп түлейді де, осы кезеңде ұшай алмайды. Тұқым топ жаңадан ұша бастағанда олар қоректену үшін егістікпен шалғыннан ұдайы ұшып, сонынан тынығу және суат үшін суға оралады. Топқа онай жиналады. Жылыстау кезінде мың – мыңдап жинақталады да, қорек бар болса (егістікте қалған дән), дәл сол су қоймаларда ұзақ болады. Әуесқой аңшылар аулайтын аңшылық кәсіпте пайдаланады. Қазақстанда ақпанның соңынан қараша айына дейін болады.

Шиқылдақ қаз – қаз туыстың ең кіші денелі (2 ,5 кг кемдеу) өкілі. Ақ маңдайлы қазға өте ұқсас, одан дене мөлшерімен ғана емес, көзінің айналасындағы сары шеңбермен және ұшқан кезде едәуір ұшқыр қанатымен де (оларды бірінен бірін ажырату үшін дағды болу керек) ерекшеленеді. Бұл қаздың даусы атауына сәйкес – оның басқалардан айырмашылығы шиқылдайды. Тау өзеннің жағасын бойлай ақ маңдайлы қазбен қатар, бұталы тундрада ұялайды, алайда сандары өте аз.

Емдік қасиеті

Менің жасым он бірде Красный Яр селосында тұрамын. Жазда мен нағашы атамның ауылына барып тұратынмын. Нағашы атам суықтап ауырып, мазасы қашса, ол өзін маймен емдейтін. Соның ішінде қаздың майы емге пайдалы дейтін атам. Әрине, қаз майы екінің бірінің үйінен табыла бермеуі де мүмкін. Сондықтан оның орнына үйректің немесе ешкінің майын пайдалануға да болады. Атамның сол емдерінің бірнешеуін қағазға түсіріп, өздеріңізге жолдауды жөн көрдім. Қажеті болып жатса, пайдаланып көрерсіздер.

Бронхит, пневманиямен ауырғандарға қаздың майы өте жақсы жәрдемдеседі. Қаздың майлы етінен сорпа жасап, оны жылыдай, тамақ арасында күніне үш-төрт мәрте, бір стаканнан аздап ұрттап ішу керек. Сонымен бірге тағы бір стаканға ыстық сүт құйып, оған 1 ас қасық қаздың майын ерітіп ішуге болады. Балаларға қаздың майының 1 шай қасығын қосса да жеткілікті.

Егер сізді геморрой мазаласа немесе тік ішегіңіз жарылған болса, қаздың майынан «свеча» жасап, тік ішекке қойып жүрсеңіз, ауруыңыздан тезірек айығасыз. Сонымен қатар қолыңыз жарылып кеткенде қаздың майын күнделікті жағып жүрсеңіз де тез жазылады.

Қаз майының күйікті тез жазатынынан көпшілік хабардар. Бірде менің інім қайнап тұрған сүтке аяғы күйіп қалған еді. Соған анам қаздың майын 5-6 күндей жақты, кешкісін жаңадан жағып тұрды. Осыдан кейін інімнің аяғы жазылып кетті. Міне қаздың емдік қасиеті.

Қаз өсіру

Өңірімізде қазір халықты жұмыртқа және тауық етімен қамтамасыз ететін екі кәсіпорын жұмыс істейді. Оның біреуі – ежелден қалыптасқан орны мен дәстүрі бар «Орал құс фабрикасы» ЖШС-і болса, екіншісі – таяу жылдарда ғана қанатын кең жайған «Ақас» Агрофирмасы» ЖШС-і.

Былтыр Қазақстан Республикасының Үкіметі агроөнеркәсіптік кешенді дамытуға арналған бес жылдық салалық бағдарламаны бекітті. Соның ішінде басқалармен қатар 2015 жылы ел ішіндегі құс етіне сұраныстың 70 пайызын отандық өніммен алмастыру міндеті де қойылып отыр. Бұл бағыттағы оң нышандар жеткілікті. Мәселен кезінде тоқтап қалған 14 құс фабрикасының жұмысы жанданып, еліміз бойынша жаңадан 8 өндіріс орны іске қосылды. Демек келешекте дүкендер сөресінен ешқашанда «Буштың сирағын» көрмейтінімізге, тек отандық өнімді тұтынарымызға сенім мол.

Еті — тағам, майы — ем, мамығы — жастық қаздан пайда табуға бел буған кәсіпкер Петропавл, «Солтүстік Қазақстан» — Қаздың еті – жеңіл қорытылатын дәмді тағам, майы – емге дәру, мамығы – жастық, қанаты – сыпырғыш. Ең бастысы – қаз етін нарыққа шығарған кезде ол басқа үй құстарымен салыстырғанда қымбатқа сатылады. Ал қаз өсіріп, табыс табуға ниеттенетіндердің қатары қалың болғанымен, бұл іс екінің бірінің қолынан келе бермейді. “Чистое” аталатын көлдің үстінде топтасқан үй қаздары су бетінде жылжиды. Күннің таңғы шуағына шағылысқан айдын көлде жүзген аппақ қаздар тылсым табиғатпен үндесіп, айналаға әсем бір көрініс беретіндей.

Ауыл тұрғыны Абдрахимов Қозыбаймен пікірлескенімізде құс өсірудің маған ауыртпалығы жоқ. Оны үстіне бұл кәсіп – өзіме ұнайтын шаруа. Қазды құстардың ішіндегі ең қасиеттісі деп білемін. Оның тағам ретіндегі артықшылықтарын айтпағанның өзінде, қазды өсірген кезде аз шығын шығарып, мол пайда беретін жақтары тағы бар. Бұл – таза құс. Оның тіршілік әдеттері басқа құстарға қарағанда ерекшеленеді. Оның осындай қасиеттерін білгендіктен шығар, бұл қанаттыны өсіруге бел будым. Бастаманың көңіліңе жағуын табысқа жетудің бір жолы деп білемін, – дейді.

Жаз бойы таңсәріден көлде жүзіп, күн ұзаққа көкорай шалған шөпке жайылып, жақсы күтім көрген құстардың өсімтал болмауы да екіталай ғой. Күз келіп, қаздар өз бетімен көл жағасында ақ мамықтарын шаша бастағанын көрген адамға бұл малдың зейнеті аз сияқты көрінер, алайда оның жолында қандай қиындықтың еңсерілгенін кәсіпкер ғана біледі. Сап-сары қаздың балапанын аяғынан тік тұрғызу үшін маңдай теріңді төгесің. Суға сәл тигізіп алсаң, балапанды аман алып қалу оңайға соқпайды. Балапандар бір ай бойы жақсы бапты талап етеді. Менің бақытыма қарай құс өсіруді қолға алған кезде айға жуық жауын-шашын болмады. Он-оннан қағаз жәшіктерге бөліп салып, бақтым. Әрине, бұл кәсіпке тәуекелге бел буып, кіріскенімді білемін. Құсты қалай бағуды білсең, қапы қалмайсың. Ал одан кейін бұл қанатты еш ауыртпалығын көрсетпей, өз бетінше өсе береді. Оған жемазық та аз керек. Тек су мен жайылым жер болса болғаны, – деп ол қаз өсірудегі біліктілігімен бөлісті.

Бақшасына жіберілген құстардың күнұзаққа иесін мазаламай, жайылып жүргенін көрдік. Кешке қарай үй орамында қожайынның жемазығы күтіп тұратынына дағдыланған олар бір-біріне ілесіп, тобын бұзбай, өздері кейін қайтады. Алайда, бұл құс тұқымы жұмыртқа салып, оларды басуға бейімсіз болады екен. – Ауылда ондай әрекеттерді байқаған емеспін. Оның үстіне қаздар өздерін қорғай біледі. Кей кездері

менің өзім олардың тобырына 10 метрге жақындап қалсам, құстардың бірі бастаса, басқалары да қаңқылдап ала жөнелген кезде ұры тұрмақ, өзімнің құлағым бітеліп қалады. Ерте заманда Римге жасырын келген жаудың пиғылын қаздар сезіп, баршасы қаңқылдап, бүкіл қаланы оятып, елді жаугершіліктен аман алып қалды емес пе? Сондықтан қаз – өзін қорғай алатын құс.

Үйрек пен қаз өсіру

1. Жалпы ақпарат. Қаз – үй шаруашылығындағы пайдалы құстардың бірі. Олар күй талғамайды, ет пен майды, өте жақсы қауырсын мен мамықты мол береді. Қаз өнімдері: біздің тағамдық тұтынуымызда құнды болып саналатын еттері, қаздың майлы бауыры, олардың майы.
2. Ғимарат. Қаз да төзімді құстар қатарына жататындықтан, тақтайдан тығыз етіп жасалған қоралар олар үшін әрі арзан әрі қолайлы болып саналады. Оның едені жерден сәл жоғары етіп жасалуы керек. Әрбір қораны екіге бөлген тиімді болар еді: біріншісін – үлкендеу етіп демалыс пен серуендеу үшін, екіншісін – кішілеу әрі аздап қараңғылау етіп құстардың дамылдап отыруы мен жұмыртқа салуы үшін. Үйрек пен қаз өсірудегі ең маңызды нәрсе таза төсеніш пен міндетті түрде ауаны желдетіп тұру болып табылады. Әрбір құстың ұясын жасанды түрде бір- бірінен бөлек ету үшін шөп, сабан, құрай, құрақ сынды немесе басқа да шөптермен жауып немесе қоршап қою керек.
3. Негізгі жем. Қаз балапандарының алғашқы қорегі – ұсақтап туралған пісірілген жұмыртқа, салат, әртүрлі көк-сөк, пісірілген күріш немесе тары. Екі аптаға дейін оларға әрбір екі сағат сайын жем беру керек. Одан кейін жем беруді тәулігіне 5-тен 3 ретке дейін қысқартуға болады. Бұдан кейін қаз балапандары қанаттанып, шамамен 2 айдай өсіп-жетілген уақытта оларды жетілген құстардың қорегіне көшіруге болады. Ал ересек қаздарды жаз бен күзде көбінесе жайылымда ұстап, кешкі мезгілде ғана қоспа жеммен немесе дәнмен қоректендіруге болады. Қаз балапандарының тиімділігі сол, олар бар болғаны алғашқы 1,5-2 ай мерзімде ғана айтарлықтай калоритті жемді қажет етеді де, бұдан кейінгі уақытта оларды негізінен жайылымда өсіруге болады. Жайылымнан оралған уақытта күніне бір рет құстарды бақшаның көк шөптерімен: тамырлы жемістердің собығы, арамшөптер, адам тұтынуына жарамсыз жемістер мен көкөністердің, асхана, дән мен ұн қалдықтарынан дайындалған быламықпен қоректендіру керек.
4. Қаздарды көбейтудің технологиясы. Оларды көбейтудің бірнеше тәсілдері бар: күріктеусіз, аналық ұрғашы қаз арқылы және күрік бастыру арқылы. Қаздарды күріксіз көбейту тәсілі. Қаздарды күріксіз көбейту тәсілін қолдану барысында балапандар жарып шыға салысымен құс қорада + 32°C температурасын сақтауды қамтамасыз етіп, оны 10 күн бойы күнаралатып 1°C-

ге төмендету керек. Бұдан кейінгі әрбір үш күн сайын 2^oC-ден төмендете отырып, қорадағы жылуды 8^oC-ге дейін төмендетпейінше осындай қалыпта ұстайды. Құс қораны балапандар тіршілігінің 22-күнінен бастап жылытпай-ақ қойса да болады немесе температура аяқ-астынан төмендеп кеткен жағдайда ғана жылыту керек. Оларды суға 14 күндік болған кезде күріксіз жіберуге болады, алайда су өте салқын және оның ағысы тым қатты болмау керек. Ауа райы мен сыртқы температураны ескере отырып, қаз балапандарын жайылымға үйрете бастайды.

Күрікпен көбейту. Құстарға қолайлы жайылым ұйымдастырған жағдайда ғана жүзеге асуы мүмкін. Қаз балапандарын буындары қатайған кезде немесе туа салысымен-ақ жайылымға жіберуге болады.

Қаз балапандарын тор астында өсіруге болады. Қаздар жұмыртқа шығаруға отырғызудың қолайлы мезгілі – наурыз айының аяғы, сәуірдің ортасы. Осы уақытта олардың жұмыртқа тууы тоқтап, жұмыртқа басу түйсігі пайда болады. Ерте жарып шыққан қаз бен үйрек балапандарының өсу кезеңі ең қолайлы мезгілмен тұспа-тұс келеді, себебі дәл осы уақытта олар жас, құнарлы шөппен қоректене алатын болады. Қаздар мен үйректер жұмыртқа басатын орын қараңғылау, таза, иіссіз, температурасы 12^oC-ден төмен болмауы керек. Жұмыртқа басу барысында құс қорада тыныштық болу керек, сондықтан өзге құстарды басқа жерге орналастырған дұрыс. Қаздар мен үйректер көбінесе жұмыртқа салған ұяларында ғана жұмыртқа басады. Егер жұмыртқаларды басқа жерге ауыстыратын болса, олар жұмыртқа басуын тоқтатуы мүмкін. Қаздың астына 11 – 13 жұмыртқа салады. Қаз бен үйрек балапандарын мұндай жолмен өсіру барысында жасанды жылытудың қажеті жоқ.

Сату. Қаздарды өсіру олардан алынған өнімдерді (мамық, қауырсын, тезек) толық өңдегенде ғана тиімді. Қаздың салмағы 4 -8 кг., 600 г. мамық береді. Етін өткізумен қатар, мамықты шикізат ретінде пайдалана отырып, жастық, көрпе жасаумен немесе тігін шеберханаларымен келісуге болады.

4. Болжамды есептеулер.

7.1. Шығыстар:

— қаз балапандарын сатып алу – 1 бас – 400 теңге x 30 = 12 000 теңге.

– жем – 3 000 теңге.

7.2. Табыс:

— Қаздарды сату – 1 бас 3 500 – 4 000 теңге x 15 бас = 52 000 теңге.

Қаз баққан қазақ

Қарап шығу: 633

Мамандар пікіріне қарағанда қаз етінде 16 пайыз ақуыз, 35 пайыз май болады. Ал оның майы да өте пайдалы деседі. Әсіресе үсікті емдеуде шипасы мол көрінеді. Қарап отырсаңыз қаздан артық қалдық қалмайды екен. Оның мамығы да жақсы саудаланады, көрпе-жастық жасаушылар мамықтың келісін үш-төрт жүз теңгеден алады.

Жалпы саны

2011 жылдың 1 қаңтарына шаққанда, өңірімізде тауығы мен үйрегі, қазы, күркетауығы бар 956 мың құс есепке алынған. Әрине, олардың басым көпшілігі – тауықтар. Құстың жалпы саны былтырғымен салыстырғанда, тек екі пайызға ғана өсіпті. Оған себеп – екі жыл бойы қуаңшылық болып, құс жемінің тапшы әрі қымбаттап кетуі. Негізінен құс Орал қаласының аумағында, Зеленов, Теректі және басқа солтүстік аудандарда көп өсірілуде.

Біздің Жайық өңірі үйрек-қаз өсіруге мейлінше қолайлы. Баптап-күтсе, қаздың кез келген түрінен жылына 2,5-3,5 келі, дәмді де жұмсақ ет өндіруге мүмкіндік мол. Үй құстарының ішіндегі ең үлкені және күштісі – күркетауық арнайы, бағылса, әрбіреуінің 19-20 келі салмақ тартатыны ғаламтор деректерінен белгілі.

Отбасы бюджетіне табыс келтіру үшін қаз өсіруді қолға алған Жымпиты ауылы тұрғыны Бауыржан Ғалиевті де дәл осы топқа қоса аламыз. Ол бұған дейінгі жылдарда аудандағы жол пайдалану кәсіпорнында көлік жүргізушісі болып істепті. Кейін қысқартудың құрығына тап болып жұмыссыз қалған. Енді не істеу керек? Аяқ-қолы балғадай азамат қарап отыра ала ма?! Ата-анасы ежелден қаз ұстауға бейім болатын. Бұл соны көріп оның жай-күйіне қанығып өсті. Осы үрдісті одан әрі жаңғыртсам қайтеді деген ой келді. Әрі көп кешікпей осы ниетін іске асыруға кірісті. Зайыбы Жадыра да отағасының бұл қадамын қуана құптады.

Қаз өсірудің де тек өзіне ғана тән ерекшелігі мен иірімдері бар. Әсіресе, жұмыртқа басар кезде құстың бұл түріне айрықша бап керек. Әйтпесе ұтылғаның. Бұл кезде қаздар тым семіріп кетпей, орташа қоңдылықта болғаны жөн. Ұяға тасталған жұмыртқалардың бәрінен балапан пайда болуы үшін оны ертеңгілік не кешқұрым салған дұрыс. Қаздың ұясын құрғақ ұстап, тамағын да белгілі бір уақыт аралығында беріп тұрса, күткенің келеді дейді Қозыбай. Қаздардың балапандарын күтіп-баптау отағасының зайыбы Аккеженің еншісіндегі іс екен. Ол жұмыртқаны жарып шыққан балапандарды буындары бекіп қатайғанша екі-үш апта бойы тартқан тары, сөк, дәрумендер беріп, бөлек торда ұстайды. Арнайы алаңқайдағы көк шөпке жаяды. Бүгінде Ғалиевтер отбасы өсіретін құнары мен сіңімділігі жоғары қаз етіне деген сұраныс күннен-күнге өсіп келеді. Оны сатып алуға тілек білдірушілер аудан көлемінен асып тұтастай Орал өңірінде, көршілес Атырау облысына қанатын жайып отыр. Олар отбасы бизнесінде қалдықсыз технология үдерісін ұстанады. Бұл орайда қаздың еті ғана емес, сонымен бірге, оның мамығы мен майын да кәдеге асырып жүр. Халықтық медицинада қаздың майы адам ағзасының үсіген және күйген жеріне мың да бір шипа, ем болатыны

әлдеқашан дәлелденген.

Қаз май — пайдасы мен зияны Қаз май
— түрлі ауруларды емдеу үшін, біздің ата-бабаларымыз қолданған ежелгі құралы болып табылады. Ол сондай-ақ қаз май дәрі ретінде сонымен қатар косметикалар ретінде ғана емес, пайдаланылады деп белгілі, сондай-ақ оған негізделген суық тию, экзема, псориаз және басқа да аурулардың алдын алу үшін профилактикалық есірткі дайындады. Бірақ нақты көлік құралы бір рет пайдасыз, бірақ зиянды ғана емес кезде әңгімелері көптеген жағдайлар болып табылады. Сабақ бұрын Сондықтан, ол қаз май пайдалы ма білу қажет, және ол тек оның құрылымын талдау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. құрамы мен қаз майдың қасиеттері жануарлардың тоң майлары әрдайым оңай адам ағзасында жұтып қоректік заттардың қазынасы қаралды. Жоқ қарсы көрсетілімдері бар ешқандай ерекшелік және қаздың май бірі қоспағанда, ма -. Бұл құралдың отандық пайдалану артық салмақ және жоғары холестерин бар адамдар үшін жағымсыз болып табылады. Інжіл мәтіндер, Роман, Египет және Ежелгі Қытай құжаттарда — Қолдан қаз ежелгі көздері аталған. Бұл қаз адам ажырасуға бірінші құстардың бірі болды және адам қаз үлкен маңыздылығы мен пайдасы ғасырлар даналығы растады дегенді білдіреді. Құс еті, пісіру кезінде пайдаланылатын үйінде қауырсындар, бірақ май отыр . Халықтық медицинада , оның құрылымы мен құрамын сұралуын, қаз май көмектеседі қандай: құрылымы — қаз май балқыту кейін, зәйтүн майы ұқсас, сондықтан ол басқа ингредиенттермен араластыру өте ыңғайлы болып табылады және теріге ғана емес қолданылады, сонымен қатар назарға үшін . май қышқылдары қанықпайтын — олар тіндердің регенерация тартылған күшті иммунитет қалыптастыруға көмектесіп, метаболизм қатысады; полиқанықпаған май қышқылдары жас организмнің дамуы үшін қажетті фактісі органға барлық процестердің осы маңызды сілтемелер деп болжайды. пайдалы қаз май не? Мәселен, қаз май пайдалану әр түрлі халықтардың көптеген жылдар қолдады. Мысалы, корейлер ол ісіктерінің резорбция көмектеседі, және Ресейде бұл жазатын құрал ретінде пайдаланылған деп санайды. Кәрістер, қиын сұрақ сену ма — кейін барлық, қатерлі ісік сипаты толық жария етілмейді, сондықтан, қаз май осы ауруларды емдеуде көмектеседі деп айтуға мүмкін емес болып табылады. Бірақ тамақтан бұрын қаз май шай қасық қабылдаған, ол шын мәнінде, тиімді болуы мүмкін похмельем, пальто асқазан қабырға, ағзадағы улы заттардың әсерін азайтады. Халықтық медицинада, қаз май көптеген ауруларды емдеу үшін пайдаланылады. қаз майдың Емдеу кезінде үсу Үсік зиянды азайту және ұлпалардың зақымданған қалпына келтіру үшін, қаз май отморозенные аймағын алды. Суворов арқылы Альпы өту кезінде ол өте құтқарылды сарбаздар білдіреді деп атап өтті. суық көмектесу үшін қаз майдың Пайдалы қасиеттері Алое Гель (15 г) тең пропорцияда қаз майы, какао және бал араластырып қажет: Бұл құрал иммунитетті нығайтуға көмектеседі. қоспасы қызады және 1 шай қасық тарата тиіс жылы сүт және күніне 2 рет қабылдайды. Қаз май жөтел кезінде кезде өкпе аурулары келесі қоспаны пайдалана отырып: қаз май — 100 г; бал —

100 г; арақ — 100 г . араластырып, инфузия үшін 1 апта үшін қараңғы жерде қоюға қажетті ингредиенттер. Содан кейін 1 шай қасық күнделікті қабылдайды. Қаз май жағып Бірнеше күн күйік қаз май кейін екі рет зардап шеккен аймақты күніне майлау. Бұл айтарлықтай тездетеді заживление. іріңді тері ауруларынан Goose май теріні емдеу үшін жергілікті келесілердің қоспасы пайдаланылады: қаз май — 115 г; емен қабығы ұнтақ — 20 г . Бұл құрал теріге қолданылады, содан кейін 1 сағат үшін таңғыш және целлофан таңып қолданылды. Бұл рецепт корей дәстүрлі медицина жанкүйерлеріне ұсынылады

Қаз майынан жасалған емдік қасиеттері

Қорытынды

Тауық, үйрек, қаз және күркетауық. Құс дегеніміз – диеталық ет, жұмыртқа, май, мамық және қауырсын. Басқа жануарлардың етімен салыстырғанда, құс еті-жеңсік тағам, ағзаға жеңіл де жедел сіңеді. Сары ауруға ұшырағандарға тауық етін ғана жеуге рұқсат етілетіні сондықтан. Ал қаздың майы болса, үсік пен күйікке тамаша ем. Күркетауықтың еті қатты аурудан әлсіреп қалғандарға жеуге ұсынылып жүр. Жұмыртқаның жәйіне келсек, мынадай дерек бар. Бір тауық жұмыртқасының қуаты 100 грамм жылқы немесе сиыр, қой етіне пара пар. Үйректің жұмыртқасының қуаты одан да артықтау.

Әдетте тауықтың жұмыртқасы тұрмайтын ас дастарқаны кемде кем. Дүкенде сатылмағанымен, үйрек жұмыртқасын жейтіндер де аз емес. Ал қаздың жұмыртқасы тым аз болғандықтан, ол тек балапан басуға қажет. Жас жануарлар қаздар жоғары өсу қарқынын, ет пісіп бар және құс басқа түрлердің бұл көрсеткіштер кәметке толмағандарды асады. Күнделікті goslings 90-105g тірі салмағы бар. Олар салмағы 4,0-4,5kg жетеді өмір сүріп өмір 60-70 күн бойы, яғни 40-45 есе артады. goslings орташа өсімі 60-100g болып табылады. Бұл сипаттамалары маңызды компоненттер ауыл шаруашылығында қосылады табылады.

шығарылғаннан кейін өмірінің алғашқы 3 апта байқалады өсу бірлігіне жем ең төменгі құны бойынша goslings жоғары өсу қарқыны. Болашақта, салдарынан тірі салмақта артуына, жем артып қолдау үлесі және төлем жем-шөп өсімін азаяды. 4.2 кг және 720 г, тиісінше 380 г, кейіннен артады, — өмірдің алғашқы 5 апта болса, ақуыз 2,3 кг дене салмағының 1 кг тұтыну жем

дейін — 70%, будандастырылған қаздар, ал қаздар сою жастағы ұшаның жеуге бөліктерінің кірістілігі, 60-67% құрайды. туша 2-айлық goslings, бұлшықет тінінің салмағы 35-37% бар тері мен теріасты май 14-17%. Қаздар Ет жоғары тағамдық қасиеттері бар. Ақуыз 21,5-22,8 — — Ол 58-59% ылғалды, 17,6-18,2 бар май, 0,82-0,98% күл мазмұны, белгілі бір амин қышқылдарының ақуыз ет goslings мазмұнға ет протеин жоғары болып табылады бройлер: лизин — гистидин 30% — аланина 70% — 30%.

Жасы (12 апта және одан жоғары) торап қаңқаның қаз майлылығы айтарлықтай арттырады және тері асты май және отандық -Бұл 10% май байланысты 25-30% жетеді. Май қаздар қанықпаған май қышқылдарының елеулі сомасы бар сияқты, жеңіл сіңетін, қоректік болып табылады. қаз майдың балқу нүктесі құс және жануарлардың басқа түрлері қарағанда төмен 26-34% құрайды. Тұтқырлық қаз май сары май тұтқырлығы жақын.

Қаздар көптеген түрлерінің тән ерекшелігі олардың төмен туу болып табылады. Жылына тауық етін Егер бір пары, сіз түйетауық бір жұбынан 125-150 балапандарын алуға болады — 50-60 poults, қаздар жұбын — көп емес 30-40 астам goslings. 60-65% — Яғни, төмен жұмыртқа өндіру қоспағанда, туу қаз жұмыртқа ғана 80-85%, және инкубациялау қаланды шығады.

Құнарлылығын қаздар (жұмыртқа өндіру, құнарлылығын, шығарылатын) көптеген факторларға байланысты: тұқымды, құс жасын, оның жыныстық молшылыққа, маусымды, табында жыныстық арақатынасы, Гусаков белсенділігі мен әсіресе тұрғын үй және тамақтандыру режимдерін.

50-80%, жұмыртқа салмағы — — 120-160g жылына 20 120 жұмыртқа, goslings туралы ескертуден шығарылатын бастап қаздар қазіргі заманғы тұқымдарды төсеу Жұмыртқа. Құс қаздар басқа түрлері бастап ұзақ ғұмырлы болып табылады және бірінші салыстырғанда өмір екінші және үшінші жылы жұмыртқа өндірісін ұлғайту. Қаздар 20-25 жылға дейін өмір сүреді.

Жыныстық жетілу жасына 8-9 ай Гусак 8-10-ай қаздар В шыққан — қаздардың кезінде.

Бұл жастағы, ол құс негізгі өсуі мен дамуын аяқтады. Осыған байланысты, бұрын қаз жұмыртқаны ауыстырған ретінде емес, сондықтан, сиыр бұзау өсіру мамыр жас қаздар ата-аналар отарын толықтыру керек — алып қою маусым кестесін.

Қаздар қарқынды жұмыртқа өндіру түрлерінің көпшілігі 3,5-9 ай жалғастыруда. — 30% жасар балалар — 35, үш жыл — 25 chetyrehletok- 10% арнаған: жыл бойы инкубациялық жұмыртқа саны жұп алу үшін, селекционерлер әр түрлі жастағы қаз толықтырады. Жыл сайын қаздар төмен жұмыртқа өндірісін cull және табынды қалдыру — жоғары. Қаздар Гусак әсіресе ауыр рок шағын топтарда, үш-төрт қаз таңдау және олармен ғана мат, бірақ егде жасына — жай ғана бір немесе екі қаздар, сондықтан жас ескі ganders біртіндеп ауыстыру қажеттілігі бар.

Басқа Гусак бірге қаздар қаз жарының үлкен топтарда. екі жылға дейін қаздар қалыпты жыныстық қатынасы 1 сақталуы тиіс: 3-4, және қаздар 2 жыл және одан жоғары — 1: 2,5-3.

топ бу жұмыртқа ұрықтандыруға дерлік әрдайым қаздар Гандер арасында бірінің қатысуымен қарағанда жоғары. Қашан қаздар қаздар бірнеше түрлерінің табында мазмұны әрбір тұқымды өсіру олардың қаралуы тиіс, бөлек сақталады.

Айтарлықтай жеңіл жағдайларына әсер еткен мекиен қаздар деңгейде; Бұл оңтайлы болып табылады: 14-15ch 20-25 люкс / м2 күндізгі жарықтандыру ұзақтығы, яғни үйдің қабатында 1 м2 5 Вт құрайды.

Қаздар мінез-құлқына ерекше маңызы, олардың физиологиялық мемлекеттікболып табылады: ауа температурасы, күн мен түннің дәйектілігі, күндізгі ұзындығы. Жарық өсуі мен дамуын құс, өтеу мерзімі, жыныстық мінез-құлықты, линьки ынталандырады, жұмыртқа өндіру басталуы жұмыртқа өндіру соңында әсер етеді

Ұзақ күндізгі, жыныстық жетілу құстар жылдамдатады қабықтың сапасы мен жұмыртқа көп әсер етеді. күндізгі ұзақтығы күрт қысқарту жұмыртқа өндіру ерте molting және тоқтату тудырады. Ұрықтандыруға жұмыртқа, сондай-ақ маусымдық жыныстық белсенділігі Гусаков өзгерістер, сондай-ақ табын жыныстық қатынасы байланыстырылады маусымына байланысты. Азықтандыру және тұрғын үй оңтайлы жағдайында жыныстық маусымының (маусым ақпан) кезінде ер жыныстық белсенділігін сақтайды. Кейбір Gussaki бірінші Төлдеу бастап, әлсіз жыныстық белсенділігі бар, және осы негізде олар ет отбракованн керек.Сонымен қатар, біз есте ұстауымыз керек жыныстық белсенділігі Гусак жұмыртқа қаздар жылына шамамен 20-25% өмір алғашқы екі немесе үш жыл бойы түрлі тұқымды жасына арттыруға бейім екенін. Ең төменгі жыныстық белсенділігі Гусак жұмыртқа қаздар ауыр жыныстар өмірінің бірінші жылында пайда қаз, содан кейін біртіндеп өсті. Алайда, ең жоғары құнарлылығын қаздар жастағы 2-4 жылда байқалады. Сонымен қатар, Гусаков жылы сперматогенез өсіру мерзімі, әдетте, 1-2 апта өткен соң қаз жұмыртқа қарағанда, басталады, сондықтан бірінші жұмыртқа қаз қаланды, жиі Ұрықтанбаған қалады.Асыл тұқымды маусымы Жоғары дайындық Гусаков жеделдету үшін, қаздар бар бөлмеде күндізгі ұзақтығы алдын ала мекиен қаздар 8 сағаттан 14 сағатқа, шамамен 7-10 күнге дейін көтерілуі тиіс.

Қарқынды жұмыртқа өндіру кезеңінде, көптеген қаз кем дегенде 2-3 күн, күні бойы асығар. Ең бай қаздар өнімділігі аз айырмашылығы жұмыртқа өндіру ұзақ цикл. Goose кез келген уақытта жарылды, бірақ олар түнде және таңертең ерте сағат жатып жұмыртқа 60-70%; Кешке — күн мен шамамен 10% кезінде қирап жатқан жұмыртқа 20-30%.

Жұмыртқа шығарылатын айтарлықтай инкубациялау төсеу алдында олардың қалып қоюына әсер етеді. Инкубациялық жұмыртқа 5-7 күн оңтайлы сақтау мерзімі. Жұмыртқа өнеркәсіптік gusevodstve инкубациялау жылы өсірушілер тауықтар задумчивая сымның ашқан отбракованн сондықтан, инкубаторға жүзеге асырылады, бірақ шамамен 40-60% қаздар осы бейнеқосылғыларды жалғастыруда.

Жас жануарлар қаздар presocial жатады, яғни goslings қалың мамықтан жабылған айтып келемін; Кептіру кейін, бірнеше сағаттан кейін олар өз азық-түлік тұтынуға қабілетті. өсудің жоғары қарқыны, қаздар оттегі жетіспеушілігіне өте сезімтал, және олар, үйрек сияқты, бірлігіне дене салмағы, сүтқоректілердің қарағанда 4-5 есе көп ауаны талап ететін байланысты жоғары газ алмасу, сүйемелдеуімен қаздар қарқынды метаболизм. оттегі және ауадағы зиянды газдардың жоғары мазмұндағы болмауы айтарлықтай қаздар денсаулығы мен өнімділігін нашарлайды.

Метаболизмі қаздар құс жасқа сәйкес, ол өмірдің алғашқы екі ай ішінде жануарлардың жас әсіресе қарқынды өзгеріп отырады.

Ұсыныс

1. Қазіргі кезде құстарды санын көбейтсек.
2. Адамдарға қазды айтпауды ескертсек.
3. Аталған зерттеу жұмысына сәйкес жасалған бағдарлама бекітіліп, аудандық, облыстық мектептерге таралса.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан қорықтары. Баспа директоры-Серік Әбдірайымұлы. Қайнар баспасы
2. Т. Мұсақұлов, ОРЫСША-ҚАЗАҚША ТҮСІНДІРМЕЛІ БИОЛОГИЯЛЫҚ СӨЗДІК I-том ҚАЗАҚМЕМЛЕКЕТБАСПАСЫ, Алматы — 1959, Редакциясын басқарған: Биология ғылымының докторы профессор Т. Дарқанбаев.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.